

วิทยาลัยการพัฒนาคุดมศึกษา

ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษา ฉบับที่ 9

(พ.ศ. 2545 - 2549)

1. บทนำ

ทบวงมหาวิทยาลัยมีภารกิจหลักในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาคุดมศึกษา ประกอบด้วย แผนคุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษา ตามช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ด้วยมุ่งหวังให้การวางแผนพัฒนาการศึกษาเป็นการวางแผนเชิงรุก ที่ทันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในปี 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ปรับแผนคุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533-2547) โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุดมศึกษาในระยะเวลา 15 ปี ระหว่างปี 2543 - 2557 เพื่อใช้เป็นเป้าหมายประกอบการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษา ฉบับที่ 9 และ 10 ต่อไป

การวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นการวางแผนในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษาฉบับก่อนๆ อันเนื่องมาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ดังนั้น การวางแผนพัฒนาการศึกษาจึงเป็นการวางแผนในระบบเปิดที่จัดให้มีการระดมความคิดและรับฟังความเห็นของประชาชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต

1.1 กระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับคุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดขั้นตอนการวางแผนในระบบเปิด โดยให้ประชาชนทุกภาคทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

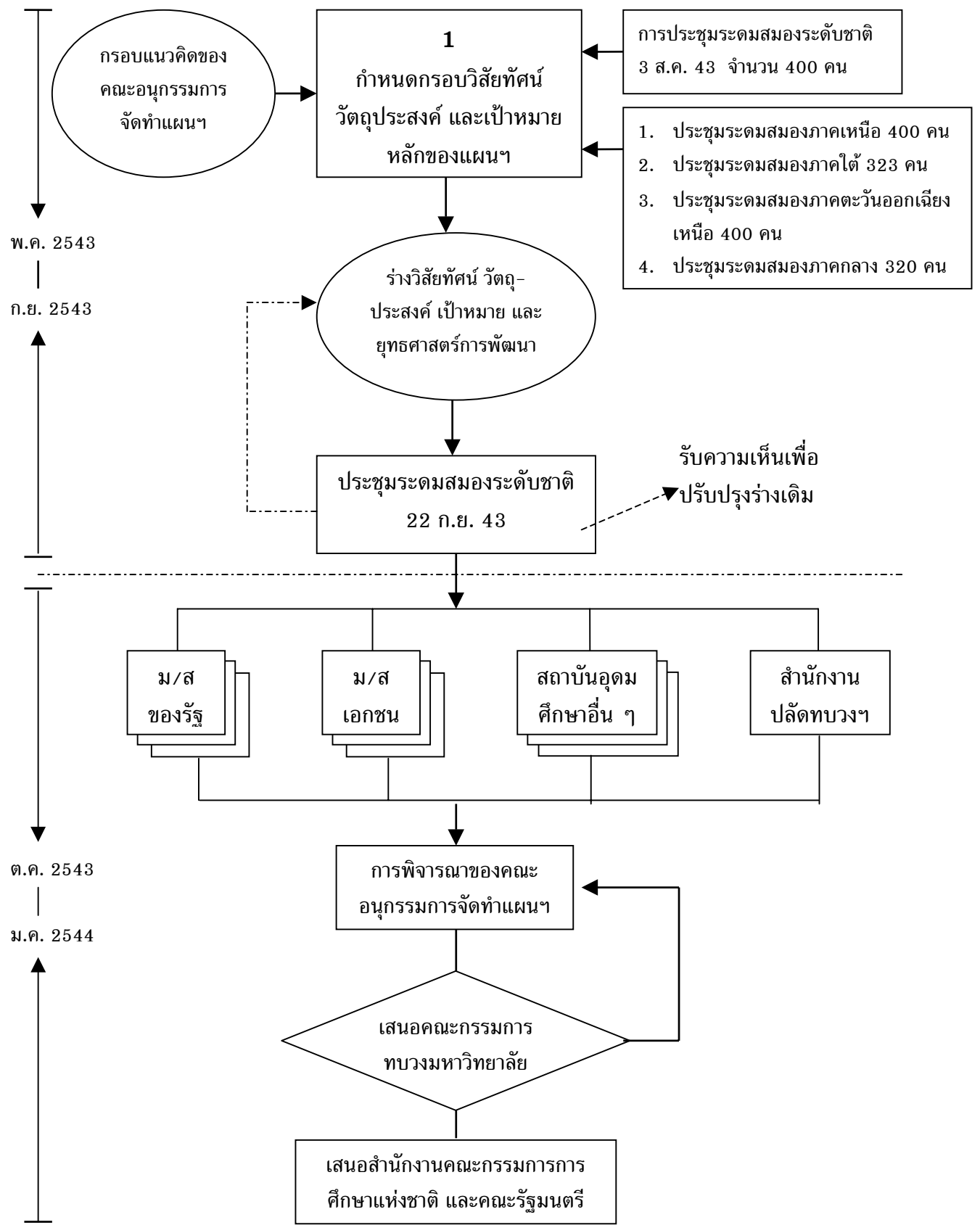
1) **ขั้นการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผน** ดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2543 - กันยายน 2543 ประกอบด้วยการจัดประชุมระดมสมองระดับชาติ และการประชุมระดมสมองระดับภาค 4 ครั้ง ได้แก่

- ◆ การประชุมระดมสมองระดับชาติ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2543 จัดที่กรุงเทพมหานคร มีผู้ร่วมประชุม 400 คน
- ◆ การประชุมระดมสมองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2542 จัดที่จังหวัดขอนแก่น โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีผู้ร่วมประชุม 400 คน
- ◆ การประชุมระดมสมองภาคเหนือ เมื่อวันที่ 27-28 สิงหาคม 2543 จัดที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีผู้ร่วมประชุม 350 คน
- ◆ การประชุมระดมสมองภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2543 จัดที่จังหวัดเพชรบุรี โดยมหาวิทยาลัยศิลปากร มีผู้ร่วมประชุม 320 คน
- ◆ การประชุมระดมสมองภาคใต้ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2543 จัดที่จังหวัดสงขลา โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีผู้ร่วมประชุม 323 คน
- ◆ การประชุมสัมมนาเนื่องในวันสถาปนาทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2543 จัดที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการประชุมระดับชาติ เพื่อสรุปวิสัยทัศน์ เป้าหมายและยุทธศาสตร์หลัก ในการพัฒนาอุดมศึกษา มีผู้ร่วมประชุมประมาณ 650 คน

2) **ขั้นการยกร่างรายละเอียดของแผน** ทบวงมหาวิทยาลัยจัดส่งวิสัยทัศน์ การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 ให้แก่มหาวิทยาลัย/สถาบันทุกแห่ง เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบันให้สอดคล้องสนองตอบต่อวิสัยทัศน์การพัฒนาที่ร่วมกันกำหนด เป็นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ มหาวิทยาลัย/สถาบันจะส่งแผนยุทธศาสตร์ของสถาบันให้ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาและบูรณาการให้เป็นร่างแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) โดยคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

3) **ขั้นการอนุมัติแผน** คณะอนุกรรมการจัดทำแผนฯ จะนำเสนอคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีต่อไป

**แผนภูมิกระบวนการจัดทาแผนพัฒนาการศึษาาระดับคุดมคึษา
ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)**

1.2 หลักการสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

1.2.1 แผนพัฒนา ฉบับที่ 9 จะเป็นแผนที่สอดคล้องสนองตอบต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล

1.2.2 แผนพัฒนา ฉบับที่ 9 จะเป็นแผนปฏิรูปอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยนำหลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาอุดมศึกษาที่ปรากฏมากำหนดเป็นกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สมบูรณ์

1.2.3 แผนพัฒนา ฉบับที่ 9 จะเป็นแผนที่ก่อให้เกิดการวางแผนที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา มีการบริหารแผนและการติดตามประเมินผลแผนที่มีประสิทธิภาพ

1.2.4 แผนพัฒนา ฉบับที่ 9 จะเป็นแผนที่สอดคล้องกับหลักการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่มหาวิทยาลัย/สถาบันทุกแห่งมีระบบการบริหารที่คล่องตัว มีอิสระสมบูรณ์

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุดมศึกษา

จากกระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาที่ปรากฏทั่วโลกต่างมุ่งปรับบทบาทและภารกิจของการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี นอกจากนั้นยังมุ่งให้อุดมศึกษาสามารถรองรับความต้องการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำลังทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมครั้งนี้ได้เลือกสรรเฉพาะที่เป็นปัจจัยสำคัญและมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยตรง ซึ่งอาจจะเป็นผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 กระแสโลกาภิวัตน์

สภาวะการณ์ที่โลกไร้พรมแดนไม่ว่าจะวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐกิจ สังคมหรือการเข้าถึงองค์ความรู้ได้ถูกกำหนดให้เป็นกติกาของสังคมโลกปัจจุบันและกำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต ดังนั้น ทุกประเทศจึงถูกกำหนดบทบาทให้มีการแข่งขันในตลาดโลกทั้ง ๆ ที่มีศักยภาพแตกต่างกัน แต่มีอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวโน้มที่ดีหรือไม่ดี ปัจจัยสำคัญมีดังนี้

2.1.1 การเปิดเสรีทางการศึกษา เมื่อการศึกษาถูกกำหนดให้เป็นอีกประเภทหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จะต้องเปิดเสรีทางการศึกษา ซึ่งหมายความว่าสถาบันการศึกษาของประเทศหนึ่งสามารถขยายบริการในอีกประเทศหนึ่งได้โดยไม่มีกีดกัน

2.1.2 ศักยภาพการสื่อสารโทรคมนาคม การขยายศักยภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ประกอบกับการสื่อสารโทรคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีราคาถูกลง ทำให้ระยะทางมิใช่ปัญหาในการติดต่อสื่อสารกันอีกต่อไป เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นการปฏิวัติวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ยุคปัจจุบันและอนาคต ทำให้เกิดการศึกษารัชมรมแดน

2.1.3 ความรู้คือทรัพยากรสำคัญของประเทศ ความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของประเทศทุกวันนี้เกี่ยวข้องกับความสามารถของประเทศในการแสวงหาและประยุกต์ใช้ความรู้ในกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจ ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าหรือการมีค่าจ้างแรงงานราคาถูก แต่จะมาจากความสามารถในการใช้ความรู้ของตนเองในกระบวนการพัฒนาประเทศ

2.2 ประชากร

2.2.1 ประชากรของประเทศ ผลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2542-2559 พบว่า จำนวนประชากรของประเทศยังมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น แต่อัตราการเพิ่มของประชากรค่อย ๆ ลดลง จำนวนเกิดมีแนวโน้มที่ลดลงแต่จำนวนตายมีแนวโน้มที่สูงขึ้น นอกจากนี้โครงสร้างอายุและเพศของประชากรจะค่อย ๆ เปลี่ยน จากการมีประชากรวัยเด็กมากกลายเป็นประชากรวัยเด็กลดลง ประชากรวัยสูงอายุค่อย ๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยที่ในปี 2542 มีประชากรไทยประมาณ 61.6 ล้านคน จะเพิ่มขึ้นเป็น 70 ล้านคนในปี 2560 สัดส่วนประชากรวัย 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นจาก 5.6 ล้านคน ในปี 2542 เป็น 10.5 ล้านคน ในปี 2549

2.2.2 ประชากรวัยอุดมศึกษา ประชากรวัย 18-24 ปี จะมีแนวโน้มลดลงจากประมาณ 7.9 ล้านคนในปี 2542 เป็น 6.7 ล้านคนในปี 2550 ดังตารางต่อไปนี้

หน่วย : ล้านคน

ปี พ.ศ.	2542	2544	2546	2548	2550
วัย 18-24 ปี	7.905	7.726	7.422	7.049	6.768

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติเพื่อการพัฒนาคน (ศปพค.)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี

2.3 สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ

2.3.1 แนวโน้มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

ปี พ.ศ.	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
GDP	2,620	3,130	3,499	4,099	4,684	5,302	5,076	5,002	5,137	5,522

ที่มา : งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2535 - 2544
สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

2.3.2 ภาระหนี้ต่างประเทศ ในช่วงปี 2540 - 2546 ประมาณการสถานะหนี้ต่างประเทศมีจำนวนยอดหนี้เงินกู้ต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 17,014 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าและภาระการชำระหนี้คืนเงินกู้เพิ่มขึ้นจาก 1,713 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นเป็น 7,321 ล้านบาทในช่วงเวลาเดียวกัน ดังตารางต่อไปนี้

หน่วย: ล้านบาท

	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
ยอดหนี้	17,014.2	18,147.3	22,745.2	30,081.36	36,177.76	41,237.68	45,848.24
ภาระหนี้	1,713.7	2,036.3	2,518.1	4,467.52	4,940.22	6,665.02	7,321.83

ที่มา: ปี 2540-2542 สำนักบริหารหนี้สาธารณะ
ปี 2543-2546 กองนโยบายเงินกู้ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

2.3.3 แนวโน้มงบประมาณอุดมศึกษา งบประมาณการศึกษาและงบประมาณแผ่นดิน

หน่วย: พันล้านบาท

	2534	2536	2538	2540	2542	2543	2544
งบประมาณอุดมศึกษา	12.214	19.658	27.052	39.758	37.242	36.154	34.270
ร้อยละของงบประมาณการศึกษา	16.316	18.190	19.993	18.379	17.852	16.277	15.296
ร้อยละของงบประมาณแผ่นดิน	3.152	3.510	3.783	4.040	4.514	4.204	3.766

ที่มา: งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2534-44
สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ งบประมาณอุดมศึกษา หมายถึง งบของมหาวิทยาลัยรวมงบแผนงานสาธารณสุข งบของสถาบันราชภัฏ และงบของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเฉพาะระดับอุดมศึกษา เฉพาะปี 2542-2544 รวมงบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งด้วย

2.4 ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ และมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นผ่านการพูด การเขียน การพิมพ์ และการสื่อความหมายโดยวิธีการอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม ถือเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ในการจัดสรรต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม (มาตรา 40) การกระจายระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมทั่วประเทศ (มาตรา 78) การมีสิทธิในการรับการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (มาตรา 81)

จากสาระดังกล่าวในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทำให้สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญร่วมกับการจัดการศึกษาของประเทศในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคนและสังคมไทย ดังนั้น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2542 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ. 2542 - 2551) ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ โดยแผนดังกล่าวจัดเป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตามลำดับ

2.4.2 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญว่าบุคคลมีสิทธิและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา การจัดการศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับปวงชน ในการจัดให้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยการจัดการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวาง

และหลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรัฐส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบในชุมชน ผลที่เกิดขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อกำกับดูแลกิจการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพียงกระทรวงเดียว และให้มีคณะกรรมการอุดมศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการด้านอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดเอกภาพ

2.5 ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2.5.1 จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้นจากกลุ่มเป้าหมายปกติ ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งความต้องการในการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ความต้องการเพียงวุฒิการศึกษาระดับปริญญา และความต้องการในการแสวงหาความรู้ อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต แต่จำนวนความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สามารถประมาณการได้อาจพิจารณาจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่รัฐจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังนี้

หน่วย: พันคน

ปี	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ประมาณการผู้จบ ม.6	366	390	394	384	388	409
ประมาณการผู้จบ ปวช.3	307	341	358	351	351	367
รวม	673	731	752	735	739	776

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติเพื่อการพัฒนาคน (ศปพค.)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

2.5.2 ประมาณการจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา และเทียบเท่าซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษารองรับ ทั้งในด้านการศึกษาต่อเนื่องในระดับปริญญาตรี หรือการฝึกอบรมทักษะเพิ่มเติม มีดังต่อไปนี้

หน่วย: พันคน

ปี	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ประมาณการผู้สำเร็จ อนุปริญญาและเทียบเท่า	189	199	210	220	233	245

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติเพื่อการพัฒนาคน (ศปพค.)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

2.6 สภาวะการณปัจจุบันของคุดมคศึกษา

2.6.1 จุดแข็ง

ปัจจุบันมีสถาบันคุดมคศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งหนวยงานของรัฐอื่น ๆ มีสวนรวมในการจัดการคศึกษาระดับคุดมคศึกษาเป็นจนวนมากกว่า 635 แห่งทั่วประเทศ อิกทั้งภาคเอกชนมีความแข็งแรงแรงร่วมรับภาระคุดมคศึกษาได้มากขึ้น สถาบันคุดมคศึกษาหลายแห่งสามารถยกระดับคุณภาพการคศึกษาให้เท่าเทียมกับคุดมคศึกษาระดับสากล ดังนั้น จุดแข็งที่สำคัญของคุดมคศึกษาไทยจึงน่าจะอยู่ที่ศักยภาพในเชิงปริมาณที่สามารถขยายภารกิจการรองรับความต้องการจนวนมากโดยเปิดโอกาสให้แก่ประชากรกว่า 1.6 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 20 ของประชากรวัย 18 - 24 ปี (ปี 2542)

2.6.2 จุดอ่อน

ปัจจุบันคุดมคศึกษาไทยกำลังประสบภาวะวิกฤตทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ อิกทั้งยังไม่สามารถทำหน้าที่กลไกระดับสมองในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติได้ตามบทบาทหน้าที่อันควรจะเป็น คุดมคศึกษายังสร้างปัญญาไม่ลึก เน้นเพียงการท่องจำจากการถ่ายทอดและการสอน แม้จะมีบัณฑิตเพิ่มขึ้นเป็นจนวนมากแต่มีนักคิดเกิดขึ้นน้อย ในสังคมปัจจุบันคุดมคศึกษาขาดเอกภาพในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการ คุดมคศึกษายังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ สถาบันคุดมคศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการสอน ละเลยการวิจัยเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เกิดปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยสรุปแล้วจุดอ่อนที่สำคัญของคุดมคศึกษาจะเกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงคุณภาพ ทั้งคุณภาพของหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดแคลนอาจารย์ และขาดการวิจัยอย่างจริงจัง

2.6.3 โอกาส

สังคมให้ความสำคัญกับการคศึกษาระดับคุดมคศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการลงทุนสำหรับเยาวชนที่คุ้มค่า ผู้ปกครองพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้บุตรธิดาคศึกษาต่อจนถึงระดับคุดมคศึกษา การปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสถาบันคุดมคศึกษาเป็นโอกาสให้คุดมคศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้รวดเร็วกว่าอดีต สังคมและชุมชนให้ความสำคัญต่อสถาบันคุดมคศึกษา มีความช่วยเหลือเกื้อกูลประสานงานเพื่อรับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ร.บ. การคศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ช่วยเสริมสร้างกลไกในการพัฒนาคุดมคศึกษา ทั้งในการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพ และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่สถาบัน การขยายตัวของภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการคศึกษาระดับคุดมคศึกษาทั้งในระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญาตรี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนาการคศึกษาระดับคุดมคศึกษาได้มากขึ้น

2.6.4 ภัยคุกคาม

ในสภาวะปัจจุบันจะพบว่า ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้เกิดการปรับลดงบประมาณ โดยเฉพาะงบประมาณด้านอุดมศึกษา จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินของสถาบันอุดมศึกษา โดยอาจมีการเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมหรือค่าหน่วยกิตจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนและผู้ปกครอง สังคมให้ความสำคัญกับ “ปริญญา” มากกว่าความรู้ ทักษะ และสติปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา การเปิดเสรีทางการศึกษาที่ทุกประเทศทั่วโลกมีสิทธิในการให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศต่าง ๆ ทั้งการจัดการศึกษาทางไกลและทางไกล อาจเป็นภัยคุกคามต่อสถาบันอุดมศึกษาของไทยหากไม่สามารถปรับตัวยกระดับคุณภาพหรือพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่มั่นคง

3. วิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษา

วิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาได้จากการประมวลความเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน ผู้ร่วมประชุมระดับสมมติใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นความต้องการของประชาชนที่ประสงค์จะให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชนที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปทั้งในบทบาทการชี้แนะ การร่วมมือพัฒนา และการพึ่งพาอาศัยกัน

การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) จึงเป็นการปรับฐานความคิดหรือกระบวนทัศน์โดยให้คน ชุมชน และสังคม เป็นแกนหลักของการพัฒนา แล้วปรับระบบอุดมศึกษาให้มีการพัฒนาเป็นหลักเพื่อสนองตอบต่อความต้องการดังกล่าว ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข สร้างองค์ความรู้ให้เป็นที่พึ่งพาได้ รวมทั้งสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ดังนั้น จุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาอุดมศึกษา คือ การทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีดุลยภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ให้คนไทยก้าวทันโลก สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย

จากหลักการดังกล่าว การพัฒนาอุดมศึกษาจึงมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาอุดมศึกษาทั้งระบบให้ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีคุณภาพสามารถผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับกลางและระดับสูงที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติ เป็นแหล่งรวมของผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถชี้แนะและผลักดันการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานองค์ความรู้ (Knowledge based economy) มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างเศรษฐกิจ ความมั่งคั่ง ความเป็นอยู่ที่ดี ของคน

และชุมชน การที่จะพัฒนาไปสู่จุดนั้นได้ ระบบอุดมศึกษาไทยจะต้องนำสังคมและชุมชนไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge based society) ที่บุคคลในชาติมีความเชื่อ ความผูกพัน และยอมรับว่า บุคคลจำเป็นต้องผ่านกระบวนการศึกษา ฝึกหัด และการฝึกอบรม ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างฐานกำลังคนให้มีจำนวนและคุณภาพที่เหมาะสมและพอเพียง สังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นสังคมที่พัฒนาให้คนคิดเป็น ทำเป็น มีนวัตกรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถือว่าเป็นต้นทุนทางปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรม มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี

ดังนั้น จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นผู้นำ มีจิตสำนึกในการสร้างงานของตนเอง มีความคิดและวิจารณ์ญาณ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาประเทศได้
2. อุดมศึกษาไทยเป็นการศึกษาของปวงชน กระจายโอกาสสู่ปวงชนทุกระดับ ทุกอาชีพให้สามารถเข้าศึกษาในหลักสูตรทั้งเพื่อรับปริญญาและไม่รับปริญญา จากการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
3. อุดมศึกษาไทยมีเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ ภายใต้กลไกการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม และสามารถพัฒนายกระดับให้ทัดเทียมกับสากลได้
4. สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา มีพันธกิจในการให้การศึกษาชั้นสูงทางวิชาการ และวิชาชีพ จัดฝึกอบรม และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน และประเทศชาติ มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4. วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาอุดมศึกษา

4.1 วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษา จึงกำหนดวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ไว้ดังต่อไปนี้

1) เพื่อสร้างคนไทยให้มีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ มีความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน และท้องถิ่น มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกในการสร้างงานของตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเองตลอดชีวิต มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2) เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้และภูมิปัญญาไทย มีการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน และท้องถิ่น สร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ และส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

3) เพื่อสร้างรากฐานการพัฒนาให้เกิดความมั่นคงของชุมชน และท้องถิ่นให้มีความรับผิดชอบตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ รู้ทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและมีการศึกษาที่พอเพียง

4) เพื่อปรับปรุงระบบบริหารและการจัดการอุดมศึกษาทั้งในระดับรัฐบาลและระดับสถาบันให้มีความอิสระคล่องตัว เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยให้ภาคเอกชน ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่ออุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น

4.2 เป้าหมายหลักของการพัฒนาคุดมศึกษา

4.2.1 เป้าหมายการพัฒนาคุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

- (1) มุ่งให้เกิดสังคมไทยที่พึงประสงค์เข้มแข็งและมีดุลยภาพ 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ มีคนเก่งและคนดี มีวินัย มีคุณธรรม มีการเมืองการปกครองที่โปร่งใสยุติธรรม สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีคนที่คิดเป็นทำเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน พัฒนาเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง
- (2) มุ่งพัฒนาประเทศที่มีรากฐานที่เข้มแข็ง มีการกระจายผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง สามารถแก้ปัญหาความยากจนและกระจายรายได้ รวมทั้งเพิ่มความสามารถและโอกาสในการพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ

4.2.2 เป้าหมายการพัฒนาคุดมคคศึกษาตามแผนพัฒนาการคคศึกษาระดับคุดมคคศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

4.2.2.1 เป้าหมายหลัก

ในการพัฒนาคุดมคคศึกษาให้เป็นไปตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการคคศึกษาระดับคุดมคคศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ทั้ง 4 ประการ จึงกำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบันคุดมคคศึกษา ดังต่อไปนี้

- (1) มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาคุดมคคศึกษา ไปสู่การพัฒนาในเชิงคุณภาพ มุ่งลดความสูญเปล่าทางการคคศึกษา เพื่อให้เกิดการขยายตัวในเชิงปริมาณจากทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นหลัก
- (2) มุ่งส่งเสริมสนับสนุนความรับผิดชอบการจัดการคคศึกษาระดับคุดมคคศึกษาไปสู่ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น
- (3) มุ่งกระจายโอกาสการได้รับการคคศึกษาระดับคุดมคคศึกษาให้กว้างขวางทั่วถึง มิใช่เฉพาะกลุ่มผู้สำเร็จการคคศึกษาชั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงกำลังแรงงานปัจจุบัน ทั้งในและนอกระบบประกอบการ
- (4) มุ่งปรับบทบาทและพันธกิจของคุดมคคศึกษาโดยนำชุมชน ท้องถิ่น และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมวางรากฐานกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุดมคคศึกษา
- (5) มุ่งพัฒนาสถาบันคุดมคคศึกษาให้มีเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐานการคคศึกษา มีความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถตรวจสอบได้
- (6) มุ่งพัฒนาสถาบันคุดมคคศึกษาให้มีความหลากหลายในการปฏิบัติการกิจตามนโยบาย ทั้งที่มุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อการแข่งขันของประเทศ และสถาบันเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนและท้องถิ่น

4.2.2.2 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

1) เป้าหมายการสร้างคนไทยให้มีคุณภาพ

ก. การกำหนดขนาดของคุดมคคศึกษา จากจำนวนนคคศึกษา

(1) กำหนดจากสัดส่วนประชากรวัย 18 – 24 ปี

สถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทต้องรับนักศึกษาเข้าเรียนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 28 ของประชากรวัย 18 – 24 ปี หรือจำนวนประมาณ 1,942,000 คน โดยมีสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับทั้งของรัฐและเอกชน สามารถรับนักศึกษาเข้าเรียนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของประชากรวัย 18 – 24 ปี หรือประมาณจำนวน 1,369,000 คน

(2) กำหนดจากสัดส่วนนักศึกษาใหม่ต่อจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับสามารถรับนักศึกษาใหม่ จากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 74 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือจำนวนประมาณ 545,300 คน

ข. กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

จากจำนวนประชากรวัย 18 – 24 ปี จำนวน 1,942,000 คน จำแนกตามประเภทสถาบัน ดังนี้

(1) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำกัดรับต้องรับนักศึกษาได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 47 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด หรือจำนวนประมาณ 912,740 คน

(2) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่จำกัดรับสามารถรับนักศึกษาเข้าศึกษาได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 39 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดหรือจำนวน 757,830 คน

(3) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องรับนักศึกษาเข้าศึกษาได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 14 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดหรือจำนวนประมาณ 271,880 คน

ค. การกระจายโอกาสอุดมศึกษาและความเป็นธรรม

(1) กำหนดจากสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละจังหวัดต้องเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ ได้อย่างน้อยร้อยละ 60 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) กำหนดสัดส่วนของนักศึกษาใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างไม่น้อยกว่า ร้อยละ 16 และร้อยละ 8 ของนักศึกษาใหม่ระดับอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับ

(3) กำหนดสัดส่วนนักศึกษาใหม่จากระบบโควต้าหรือรับตรงจากเขตนบริการกับการสอบรวมเพื่อคัดเลือกนักศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง

ง. การกำหนดคุณภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

(1) ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ภาคภูมิใจในวิชาชีพ มีจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ มีความเป็นผู้นำ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนได้

(2) ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการ มีความรอบรู้ มีความคิดด้านวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถพัฒนาประยุกต์แนวทางใหม่ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา ตลอดจนสามารถสร้างงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และทำงานในสภาพการทำงานที่เป็นสากลได้

(3) ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำงานเป็นทีม มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

จ. พัฒนากำลังคนเฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐประเภทจำกัดรับในสาขาวิชาหลัก 3 ด้าน ได้แก่ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์ ในสัดส่วน 45:18:37 ตามลำดับ

2) เป้าหมายด้านการสร้างสรรค์องค์ความรู้

2.1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการฟื้นฟู และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ

2.2) สถาบันอุดมศึกษาเป็นที่พึ่งของชุมชนและสังคมในการชี้แนะ ใฝ่ระวัง เตือนภัย วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้สังคม สามารถรับรู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้อง

2.3) สังคมไทยได้รับการพัฒนาไปสู่สังคมการเรียนรู้ที่สามารถรับรู้ถึงปัญหาและภาวะคุกคามที่จะเกิดขึ้น ทำให้สามารถป้องกัน แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง

2.4) ปัญหาพื้นฐานด้านโครงสร้างทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ได้รับการแก้ไข โดยการใช้แนวทาง กลไก และวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

2.5) มีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก รวมทั้งสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรทรัพยากร สินทางปัญญาและองค์กร

2.6) จัดระบบฐานข้อมูลด้านการวิจัยและนักวิจัยทุกสาขาวิชาในแต่ละภูมิภาค

2.7) สถาบันอุดมศึกษาผลิตและพัฒนานักวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.8) สถาบันอุดมศึกษาเพิ่มการผลิตผลงานวิจัยเฉพาะด้านอย่างลึกซึ้ง และมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ สามารถพิมพ์เผยแพร่ผลงานได้ในระดับสากล

2.9) สถาบันอุดมศึกษามีระบบการประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อรองรับการขยายตัวของงบประมาณด้านการวิจัยของประเทศ

3) เป้าหมายด้านการปรับปรุงระบบบริหารจัดการ

3.1) ระบบอุดมศึกษาเป็นระบบที่มีเอกภาพเชิงนโยบายและมีมาตรฐานสากล

3.2) สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการบริหารจัดการในด้านวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารการเงินและงบประมาณที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

3.3) สถาบันอุดมศึกษา มีโครงสร้างการบริหารที่มีความยืดหยุ่นได้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

3.4) สถาบันอุดมศึกษาไทย มีระบบบริหารจัดการที่มีมาตรฐานในระดับสากล และเอื้ออำนวยให้การบริหารวิชาการและการวิจัยได้รับการยอมรับจากต่างประเทศมากขึ้น โดยมีการร่วมมือในลักษณะเครือข่ายและการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

3.5) สถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และได้รับการจัดสรรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์หลากหลาย รองรับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมีเสถียรภาพทางด้านงบประมาณเพียงพอและเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

3.6) บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ได้รับการสร้างและพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญอย่างสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

4.3 ยุทธศาสตร์

ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักดังกล่าว จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ดังต่อไปนี้

1) การเสริมสร้างขีดความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพระดับสากลที่สามารถพึ่งพาตนเองได้จากรากฐานของภูมิปัญญาไทย โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนามันสมองของประเทศให้สามารถแข่งขันได้กับเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการสร้างพลังทางปัญญาให้แก่ประเทศชาติในการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา โดยอิงภูมิปัญญาไทยเป็นหลักพร้อมประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่างประเทศอย่างเท่ากัน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ด้วยการจัดให้มีการ

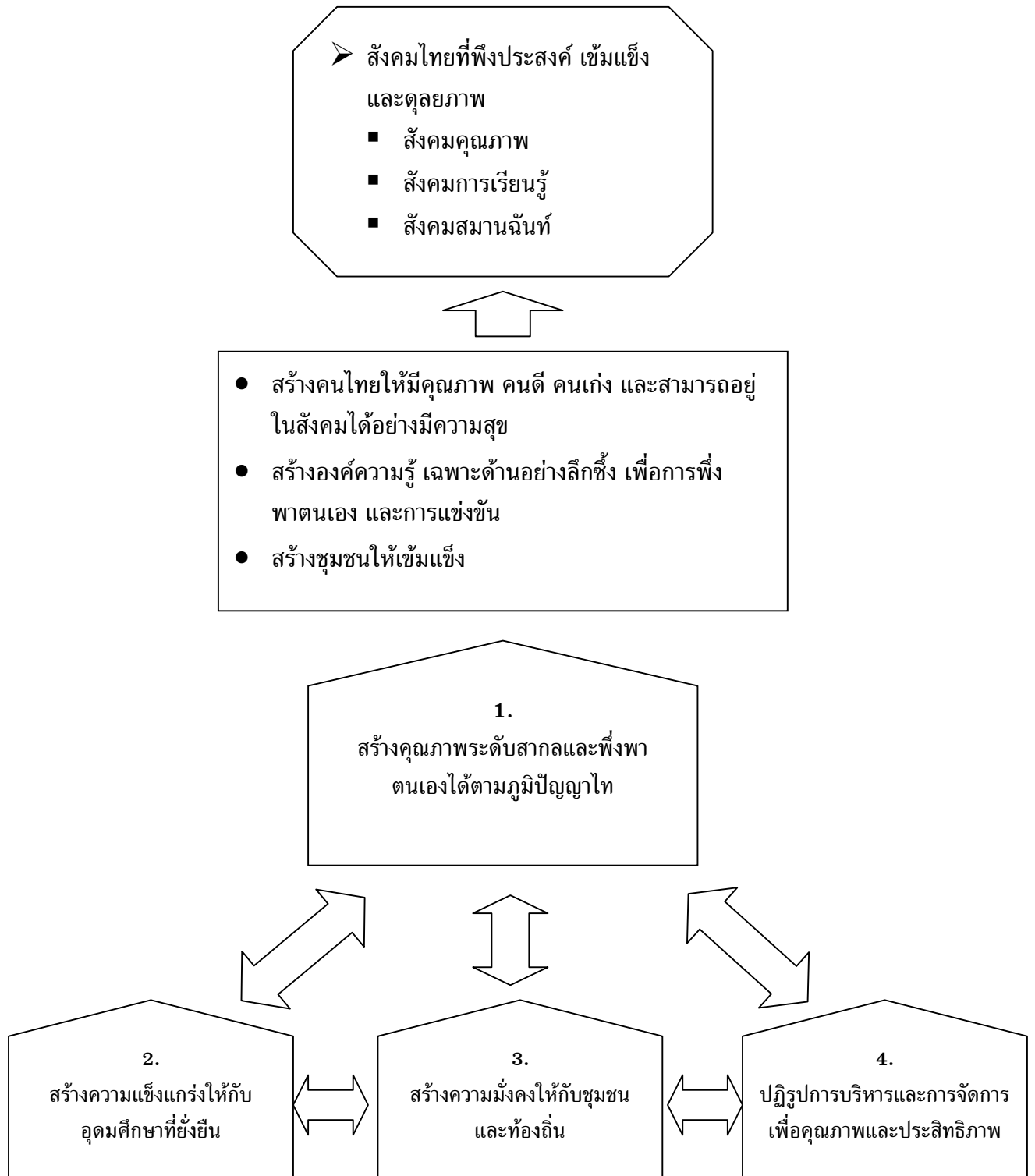
บริหารและการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของการแข่งขัน การจัดการ ทรัพยากรทางปัญญา การประเมินคุณภาพพระตบนาชาติ มีการวิจัยและพัฒนาที่สมดุลทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ มีการสร้างนักวิจัยที่เพียงพอและมีคุณภาพสูง มีการปฏิรูปการบริหารการ วิจัยในระดับชาติ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการที่ยั่งยืนให้กับระบบอุดมศึกษา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับวางระบบโครงสร้างพื้นฐานในการจัดการศึกษาให้เพียงพอต่อการ รักษาคุณภาพ การจัดการศึกษา และก่อให้เกิดผลผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องและตรงตามความ ต้องการด้วยการเพิ่มอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น ปรับโครงสร้างพื้นฐานการจัดการโดยเฉพาะโครงสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและโทรคมนาคม การจัดหาครุ ภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษา ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของการศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนที่จะส่งต่อไปให้ อุดมศึกษา แนวทางหลัก คือการปฏิรูปการเรียนการสอนตามแนว พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งการส่งเสริมสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง

3) การเสริมสร้างศักยภาพการศึกษาให้เกิดความมั่นคงแก่ชุมชนและ ท้องถิ่น โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการนำชุมชนและท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางของการสร้างแนวคิดในการ ปรับปรุงบทบาทและวิธีการจัดการให้สถาบันอุดมศึกษาให้ตอบสนองตรงตามความต้องการในการ พัฒนาของชุมชนและท้องถิ่น จึงเป็นการปรับวิธีการปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในเชิงวิชาการ การจัดการศึกษา การกระจายโอกาสและความเสมอภาค กิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กิจการ นิสิตนักศึกษา รวมทั้งแนวคิดในการร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

4) การปฏิรูปการบริหารจัดการระบบอุดมศึกษาเพื่อการยกระดับคุณภาพ และประสิทธิภาพ โดยมุ่งหมายให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส และความร่วมมือ มีการกระจายอำนาจและจัดระบบการตรวจสอบ ระบบการเงินและงบประมาณอุดมศึกษามีเสถียรภาพ และสถาบันอุดมศึกษามีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าคุ้มประโยชน์ ด้วยการส่งเสริมการ บริหารจัดการที่ดี (Good Governance) การปรับบทบาทของหน่วยงานของรัฐในการกำกับสถาบัน อุดมศึกษา การระดมทรัพยากร และการปรับปรุงระบบการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและทันสมัย

แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์
แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

4.4 ความมุ่งหมายและมาตรการสำคัญตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาคุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างคุณภาพระดับสากลและการพึ่งพาตนเองได้จากภูมิปัญญาไทย

ความมุ่งหมาย มุ่งสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในระบบคุดมศึกษา ซึ่งสถาบันคุดมศึกษาที่มีศึกยภาพสูงและมีความพร้อมสามารถพัฒนาตนเองไปสู่มาตรฐานคุณภาพระดับนานาชาติ จะเป็นเฉพาะระดับสาขาวิชาหรือระดับสถาบันก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดให้มีวิธีการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งในระดับรัฐบาลและระดับสถาบัน ซึ่งจะอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขัน การระดมทรัพยากรจากในประเทศและต่างประเทศ จัดให้มีการจัดการทรัพยากรสินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ และการกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังมุ่งส่งเสริมบัณฑิตศึกษาและการวิจัยที่สมดุลงทั้งการวิจัยประยุกต์และการวิจัยบริสุทธิ์ ส่งเสริมการสร้างนักวิจัย และการปฏิรูปการวิจัยระดับชาติ การพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสร้างนวัตกรรม โดยปรับปรุงแบบและวิธีการจัดการศึกษาให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างสถาบันคุดมศึกษากับภาคอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งการสร้างสรรคัภูมิปัญญาไทย โดยให้มีการศึกษาวิเคราะห์และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่มหาวิทยาลัย เพื่อจะก่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงวิชาการที่นำไปสู่สากลต่อไป

มาตรการและกลไกหลัก

1.1 การจึดระบบการบริหารคุดมศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพคุดมศึกษาสู่ระดับสากล ให้สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนที่เป็นมันสมองตอบสนองความต้องการในการเสริมสร้างศึกยภาพการแข่งขันของประเทศ

- 1.1.1 ส่งเสริมสถาบันคุดมศึกษาให้พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาไปสู่ระดับสากล โดยกำหนดหลักเกณฑ์การสนับสนุนทรัพยากรให้อยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันตามศึกยภาพและความพร้อมเชิงวิชาการ
- 1.1.2 ส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันทุกด้าน ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันและการยอมรับร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย
- 1.1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันคุดมศึกษาภายในแต่ละภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ทั้งสถาบัน/มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน
- 1.1.4 สร้างระบบการติดตามและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานระดับสากลและเงื่อนไขการจัดสรรทรัพยากรที่ตกลง

- 1.1.5 ส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้จัดระบบบริหารที่เอื้อต่อความเป็นเลิศทั้งการบริหารคน บริหารเงิน และบริหารวิชาการ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ การพัฒนาของแต่ละสถาบัน
- 1.2 พัฒนาการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาให้มีความสมดุล มีทิศทางที่ชัดเจน สามารถ แก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาประเทศ
 - 1.2.1 ส่งเสริมการสร้างศักยภาพและเอกลักษณ์ทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศทางวิชาการเฉพาะสาขา ทั้งในด้านการสอนและการวิจัย โดยแสดงไว้ในวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ของสถาบันที่ใช้เป็นกรอบในการสนับสนุนทรัพยากร
 - 1.2.2 สนับสนุนการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยให้มีคุณภาพระดับนานาชาติ ทั้งในด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของสถาบันที่มีความสนใจร่วมกัน
 - 1.2.3 สนับสนุนการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ที่สัมพันธ์กับทิศทางการพัฒนาการวิจัยและบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการ และสอดคล้องความต้องการของประเทศ มีเป้าหมายเพื่อการพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ
 - 1.2.4 สนับสนุนการผลิตและพัฒนานักวิจัยระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมให้สามารถสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยระดับสูงในจำนวนที่เพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ
 - 1.2.5 ปรับปรุงระบบบริหารการวิจัยของประเทศให้มีการกำหนดนโยบายและทิศทางการวิจัย และการจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยที่สอดคล้องกัน โดยมีระบบการติดตามประเมินผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
 - 1.2.6 ส่งเสริมการจัดระบบการบริหารทรัพยากรสิ่งทวิทางปัญญาในระดับสถาบันให้เป็นกลไกรองรับการพิทักษ์คุ้มครอง การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาต่อยอดทรัพยากรสิ่งทวิทางปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันและประเทศชาติในระยะยาว

1.3 การสร้างสรรค์และส่งเสริมภูมิปัญญาไทให้เป็นรากฐานของการพัฒนาองค์ความรู้ ในสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถพัฒนาไปสู่สากล

- 1.3.1 สนับสนุนการศึกษาวិเคราะห์ และเผยแพร่องค์ความรู้จากรากฐานวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพิทักษ์ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ภูมิปัญญาไท
- 1.3.2 ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การเรียนการสอนและการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาทุกด้าน เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเป็นมรดกไทย

1.4 การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีความเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการพึ่งพาจากต่างประเทศและช่วยให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ช่วยยกระดับรายได้ของประชาชน

- 1.4.1 การพัฒนาศักยภาพการผลิตและพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 - 1) สนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู/อาจารย์ทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้มีความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการ โดยการประเมินความต้องการทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว
 - 2) สนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศประเทศทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยให้มีการวางแผนเพื่อปรับปรุงและกระจายการผลิตให้ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ และลดความซ้ำซ้อน
 - 3) เร่งรัดปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เน้นทางด้านเทคโนโลยีการเกษตร ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพลังงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีโลหะและวัสดุ วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์วิศวกรรมศาสตร์ รวมทั้งสังคมศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ
 - 4) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการลงทุนเพื่อจัดการศึกษา การวิจัย การฝึกอบรม ซึ่งเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ได้มาตรฐานสากลและก้าวทันโลก

- 5) ส่งเสริมการจัดการศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่สัมพันธ์เกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคง บนพื้นฐานการแข่งขันระดับนานาชาติ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และภาษาสากล เป็นต้น

1.4.2 การเพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนา การสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี

- 1) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา และการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมทั้งการพัฒนาต่อยอดและการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม การขยายผลผลิต และการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- 2) ปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มแหล่งทุนอุดหนุนการจัดการศึกษา ที่ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 3) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาความเป็นเลิศเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.4.3 การเพิ่มศักยภาพความร่วมมือในการวิจัยและการพัฒนาบุคลากรร่วมกับภาคอุตสาหกรรม

- 1) ส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับภาคอุตสาหกรรม โดยร่วมกันกำหนดปัญหาการวิจัยที่จะทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตหรือลดต้นทุน กำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคอุตสาหกรรมร่วมลงทุน เพื่อการวิจัยและพัฒนาที่ชัดเจน โดยที่กระบวนการดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งปริญญาโทและปริญญาเอกได้ เช่นเดียวกัน
- 2) สนับสนุนการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมครบวงจรที่สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ทั้งในด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และพัฒนากระบวนการและวัตถุดิบที่ครบวงจร เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการที่ยั่งยืนให้กับระบบอุดมศึกษา

จุดมุ่งหมาย มุ่งสร้างความพร้อมของระบบอุดมศึกษา ให้สามารถปฏิบัติภารกิจด้วยความภาคภูมิใจ ก่อให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้มีการเพิ่มจำนวนอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเข้ามาในระบบอุดมศึกษาให้เพียงพอทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารมวลชนและระบบโทรคมนาคมให้อื้ออำนวยประโยชน์ในการจัดการศึกษา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฏิรูปการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งการส่งเสริมอุดมศึกษาเฉพาะทางให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ

มาตรการและกลไกหลัก

2.1 สร้างอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพให้เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งเพื่อทดแทนการเกษียณอายุราชการและเพื่อเพิ่มจำนวนอาจารย์ในระบบอุดมศึกษา

- 2.1.1 เพิ่มอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก โดยในระยะสั้นควรปรับระบบการจ้างพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีความสามารถจริงเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา และในระยะยาวควรจัดตั้งกองทุนผลิตและพัฒนาอาจารย์ เพื่อจัดสรรทุนศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายให้เพียงพอและต่อเนื่อง
- 2.1.2 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาคัดเลือกนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีผลการเรียนดีเยี่ยมและมีความพึงพอใจที่จะเป็นอาจารย์หรือนักวิจัย เพื่อสนับสนุนให้ศึกษาต่อระดับปริญญาโทและเอกอย่างต่อเนื่อง
- 2.1.3 สนับสนุนให้อาจารย์ปัจจุบันได้รับการพัฒนาทางวิชาการทั้งการสอนและการวิจัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในระบบอุดมศึกษาและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถรักษาอาจารย์ที่ดีมีคุณภาพไว้ในระบบ
- 2.1.4 ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณากำหนดตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของคณาจารย์ โดยยังคงรักษา มาตรฐานและคุณภาพไว้ได้

2.2 การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมคุดมศึกษาให้เหมาะสมและทันสมัย

- 2.2.1 จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศภายในสถาบันและเครือข่ายภายนอกสถาบัน ที่ประกอบด้วยเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เครือข่ายวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสื่อสารโทรคมนาคมอื่น ๆ โดยเน้นการบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพให้สถาบันคุดมศึกษาทุกแห่งทุกประเภทสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้โดยเท่าเทียมกัน
- 2.2.2 จัดหาฐานข้อมูลองค์ความรู้ และสื่อความรู้ประเภทต่าง ๆ บนเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและตรวจสอบการใช้เครื่องมืออุปกรณ์การศึกษา อาคารสถานที่ ตลอดจนปรับปรุง ซ่อมแซม บำรุงรักษาให้ใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งเร่งรัดดำเนินการก่อสร้างอาคาร จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ให้ครบถ้วนตามแผนพัฒนาที่กำหนด เพื่อให้สถาบันคุดมศึกษาร่วมใช้ประโยชน์จากฐานองค์ความรู้ และสื่อความรู้ประเภทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ประหยัด และเสมอภาค
- 2.2.3 ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในสถาบันคุดมศึกษาให้ทันสมัย และพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งระบบ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาและประชาชน
- 2.2.4 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมสถาบันคุดมศึกษาทั้งทางด้านกายภาพและการบริหารให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.3 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสถาบันคุดมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการปรับปรุงคุณภาพ

- 2.3.1 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันคุดมศึกษากับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมาตรฐานเชื่อมโยงกับการศึกษาระดับคุดมศึกษา โดยให้สถาบันคุดมศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามาสังเกตการณ์หรือทดลองเรียนในบางวิชาที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นการเตรียมความพร้อมในระบบการเรียนการสอนระดับคุดมศึกษา

- 2.3.2 ส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาครู/อาจารย์ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในลักษณะเครือข่ายร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในระดับภูมิภาค
- 2.4 การปฏิรูปการเรียนการสอนและการขยายบริการการศึกษาที่เหมาะสม
- 2.4.1 ปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายแก่ผู้เรียนตามความสนใจและความถนัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตความรู้
- 2.4.2 พัฒนารูปแบบและวิธีการสอนให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติ เนื้อหารายวิชาและระดับการศึกษา โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรี ควรเน้นการสอนที่มุ่งให้เกิดการคิดแบบวิเคราะห์ สังเคราะห์ และทักษะการแก้ไขปัญหาตลอดจนทักษะการกลั่นกรองความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ ระดับบัณฑิตศึกษาควรเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนาและการสร้างองค์ความรู้
- 2.4.3 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรให้เป็นแบบบูรณาการที่มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยตามวิวัฒนาการขององค์ความรู้ที่เป็นสากลอยู่ตลอดเวลา และสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการพัฒนากลไกและวิธีการเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนในทุกระบบการศึกษา เพื่อเป็นการกระจายโอกาสอุดมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการประเมินผลการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายและนักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมิน
- 2.4.4 ส่งเสริมการใช้สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และปรับบทบาทของอาจารย์ให้มีหน้าที่สนับสนุนและชี้แนะ และให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น
- 2.4.5 สนับสนุนการจัดการศึกษาทางไกล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งเพื่อปริญญาและไม่ประสงค์ปริญญาเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษา และองค์ความรู้ ในลักษณะมหาวิทยาลัยเสมือนจริง (Virtual University) อย่างมีคุณภาพ
- 2.4.6 สนับสนุนทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาที่มุ่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของคณาธิการ ผู้มีปัญญาเลิศ และผู้ด้อยโอกาส เพื่อช่วยให้นักศึกษาและอาจารย์ได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- 2.4.7 ปรับปรุงการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่อิงผลการเรียนจากการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก จัดให้มีองค์การอิสระเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลการสอบคัดเลือกสู่สาธารณชนด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมและรับผิดชอบ
- 2.4.8 ปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาให้ยึดฐานชุมชนและสังคมเป็นหลัก สร้างให้เกิดความรู้และความเข้าใจในชุมชนและสังคม โดยการฝึกอบรมจิตใจของนิสิตนักศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาทักษะให้มีจิตสำนึกในการสร้างงานของตนเองควบคู่ไปกับความมั่นคงของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาสุขภาพอนามัย และร่างกายของนักศึกษาให้มีความสมบูรณ์ มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ มีน้ำใจนักกีฬาและความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยการจัดการกีฬาทั้งเพื่อสุขภาพและการแข่งขันเพื่อความสามัคคี

2.5 การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจที่ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอย่างมีระบบและต่อเนื่องตลอดจนเผยแพร่รายงานเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาแก่สาธารณชนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์และแนวทางของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

- 2.5.1 สนับสนุนการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในองค์กร ให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระอย่างเต็มที่ในการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและปรัชญาของแต่ละสถาบัน ซึ่งจะนำไปสู่วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งคุณภาพและเป็นประชาคมวิชาการที่เข้มแข็ง
- 2.5.2 สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนากลไกการตรวจสอบและประเมินคุณภาพที่มีประสิทธิภาพด้วยมาตรการต่างๆ ที่จัดให้ในระบบการศึกษาของตนเอง การตรวจสอบของหน่วยงานต้นสังกัด การจัดพิมพ์รายงานสาธารณะ เพื่อนร่วมวงวิชาการ วิชาชีพ จากภายนอกและหน่วยงานอิสระที่เกี่ยวข้อง
- 2.5.3 ส่งเสริมให้การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและผลการพัฒนาคุณภาพเป็นหลักเกณฑ์สำคัญ
- 2.5.4 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพระดับสาขาวิชาและระดับสถาบัน เพื่อให้มีการติดตามความก้าวหน้าด้านการประกันคุณภาพ การเผยแพร่ความรู้ และร่วมมือช่วยเหลือพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพให้มีความเป็นสากล

2.6 การส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง เพื่อให้ส่วนราชการและหน่วยงานรัฐที่มีศักยภาพสามารถจัดการศึกษาฝึกอบรมเพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรสำหรับปฏิบัติงานในองค์กรของตนเองอย่างมีคุณภาพ

- 2.6.1 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเฉพาะทาง ตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้น ๆ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรการศึกษาของชาติ
- 2.6.2 ให้มีการประเมินสถานภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นการศึกษาเฉพาะทางเกี่ยวกับคุณภาพ มาตรฐาน ความพร้อมและความจำเป็นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อกำหนดแนวนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 2.6.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางในการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการ การผลิตและพัฒนากำลังคน การแลกเปลี่ยนบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การวิจัย และการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การปฏิรูปการบริหารและการจัดการอุดมศึกษาเพื่อคุณภาพและประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมการบริหารและการจัดการอุดมศึกษาที่โปร่งใส โดยมีส่วนร่วมของประชาคมในองค์กรตามหลักการบริหารจัดการที่ดี ปรับปรุงบทบาทขององค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจ และกำกับด้วยนโยบายและการประเมินคุณภาพ มุ่งสร้างเสถียรภาพทางการเงินให้แก่ระบบอุดมศึกษา มีการระดมทรัพยากรและปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณ เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาบริหารจัดการทรัพยากรโดยอิสระ คล่องตัวที่สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งปรับปรุงการบริหารสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ จัดระบบบริหารแบบเครือข่าย รวมถึงการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

มาตรการและกลไกหลัก

3.1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดีของระบบอุดมศึกษา

- 3.1.1 สนับสนุนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหารในระบบอุดมศึกษาไปสู่ระบบที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความโปร่งใส ความมีส่วนร่วมของประชาคม และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ ตามหลักการการปกครองที่ดีทั้งในระดับชาติและระดับสถาบัน

- 3.1.2 ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสร้างวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารอุดมศึกษาของบุคลากรในระบบอุดมศึกษา เพื่อเป็นแกนนำให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ และความเข้มแข็งขององค์กรวิชาการ
 - 3.1.3 ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาและประชาชน เพื่อพัฒนาความร่วมมือและการแนะนำส่งเสริมให้การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามภารกิจและทิศทางที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
- 3.2 ปรับบทบาทการบริหารอุดมศึกษาขององค์กรภาครัฐ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษา
- 3.2.1 ยึดหลักเอกภาพเชิงนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยรัฐควรกำกับเชิงนโยบายและมาตรฐาน สนับสนุนทรัพยากรและติดตามประเมินผล ให้สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบการปฏิบัติงานตามภารกิจโดยอิสระ
 - 3.2.2 พัฒนากลไกการบริหารที่ยึดผลงานเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสถาบันอุดมศึกษา ไปสู่ลักษณะของการกำกับตามพันธกิจที่กำหนดปริมาณและคุณภาพที่ชัดเจน
 - 3.2.3 พัฒนากลไกการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาทุกฝ่าย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายการพัฒนาอุดมศึกษาที่มีดัชนีผลการปฏิบัติงานและเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม และให้มีการเผยแพร่ผลงานประเมินต่อสาธารณะ
- 3.3 การระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาและการสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระบบอุดมศึกษา
- 3.3.1 กำหนดบทบาทการลงทุนเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของรัฐ โดยยึดหลักการให้ผู้ได้รับประโยชน์ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสของแต่ละกลุ่มบุคคล และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม จากการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาและภาวะเศรษฐกิจของประเทศ
 - 3.3.2 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดรูปแบบและวิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาจากแหล่งอื่นที่ได้จากการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน เอกชน องค์กร ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา นอกเหนือจาก

ค่าธรรมเนียมและค่าหน่วยกิตที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อม และ ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น เชื่อมโยงกับการปฏิบัติการกิจด้วยความ เป็นธรรม

- 3.3.3 ส่งเสริมให้รัฐหรือสถาบันการเงินจัดสรรเงินกู้เพื่อพัฒนาการจัดการ ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ โดยเฉพาะ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีขนาดเล็กและไม่สามารถพัฒนาด้วยตนเอง ได้
 - 3.3.4 รัฐจัดตั้งกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากรจากรัฐและ สถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในระยะ ยาว เพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเงินทั้งระบบ
 - 3.3.5 รัฐใช้ระบบการจัดสรรงบประมาณแบบเงินก้อน (Block Grant) หรือ เงินอุดหนุนทั่วไปให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในลักษณะที่เป็นสูตร สำเร็จ โดยนำค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิตที่เป็นมาตรฐานมาใช้ประกอบการ จัดสรรงบประมาณ และให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถกำหนดกรอบ งบประมาณเพื่อเตรียมแผนพัฒนาสถาบันได้ล่วงหน้า 3 – 5 ปี โดยอาจปรับ เปลี่ยนได้ตามผลผลิตจริงที่ปรากฏ โดยเริ่มจากสถาบันอุดมศึกษาใน กำกับของรัฐ แล้วพัฒนาไปสู่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราช การ
 - 3.3.6 รัฐจัดระบบการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถาบัน อุดมศึกษาที่มีความชัดเจนโปร่งใส ทั้งในลักษณะการตรวจสอบผลการ ดำเนินงาน และการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ
 - 3.3.7 รัฐจัดตั้งกองทุนอุดหนุนนักศึกษาที่ไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่าย เพื่อการศึกษา ทั้งในลักษณะเงินทุนการศึกษา คุ้มครองการศึกษาสำหรับผู้ ด้อยโอกาส และเงินกู้เพื่อการศึกษา ในกรณีเงินกู้เพื่อการศึกษาให้ นักศึกษาชำระคืนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว และมีงานทำ ได้รับเงินเดือน ในระดับที่ต้องเสียภาษีจึงจะชำระคืนโดยผ่านระบบภาษี
- 3.4 การปรับปรุงระบบบริหารของสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย
 - 3.4.1 ปรับบทบาทภารกิจ โครงสร้าง และวิธีการบริหารงานของสถาบันอุดม ศึกษาให้สอดคล้องกับแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความคาดหวังของประชาชนที่ประสงค์ให้อุดมศึกษาเป็นชุมชนปัญญา เป็นผู้ชี้แนะและเตือนสติสังคม โดยสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีอิสระใน การบริหาร มีความคล่องตัวในการดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้

- 3.4.2 สนับสนุนให้สถาบันคุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราชการ ปรับปรุงระบบบริหารงานภายในตามแนวทางของสถาบันคุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ทั้งในด้านการบริหารงาน บริหารคน และบริหารวิชาการ และเตรียมความพร้อมในการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันคุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยกำหนดแผนปฏิบัติให้ชัดเจน
- 3.4.3 จัดให้มีการศึกษาจุดที่ต้งของสถาบันคุดมศึกษาในปัจจุบันและวิเคราะห์ศักยภาพความสามารถในการปฏิบัติภารกิจและความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม เพื่อเสนอแนะการปรับปรุงบทบาท และหน้าที่และการบริหารของสถาบันคุดมศึกษาดังกล่าว ให้เอื้ออำนวยต่อการขยายโอกาสคุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคอย่างมีคุณภาพ
- 3.4.4 สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารสถาบันคุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคนิคการบริหารรูปแบบใหม่ เพื่อลดต้นทุนการบริหารจัดการ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ทำให้ลดภาระของบุคลากรเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อร่วมกันผลิตบัณฑิต โดยที่แต่ละสถาบันยังคงมีความอิสระคล่องตัวในการบริหารกิจการภายในของตน เช่น การจัดตั้งสภาเครือข่าย หรือสมาคมเครือข่ายคุดมศึกษา
- 3.4.5 ส่งเสริมการปรับปรุงระบบบัญชีของสถาบันคุดมศึกษาไปสู่ระบบบัญชีต้นทุนอิงฐานกิจกรรม ที่สามารถรายงานค่าใช้จ่ายต้นทุนต่อหน่วยผลการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงระบบการบริหารที่เน้นผลการดำเนินงาน และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน
- 3.4.6 ปรับระบบบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับมาตรการปรับลดอัตรากำลังภาครัฐ ด้วยการจัดระบบการจ้างพนักงานของมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถ ให้อยู่ในระบบคุดมศึกษาได้มากที่สุด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้ชุมชนและท้องถิ่น

จุดมุ่งหมายหลัก จากการปรับแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาาระดับคุดมศึกษาที่นำชุมชนและสังคมเป็นฐานหลักที่สำคัญในการกำหนดกลไก และมาตรการในการพัฒนา ดังนั้น ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองและมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สามารถพัฒนาตนเองให้ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ จึงเป็นจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์นี้ กลไกหลักจึงประกอบด้วย การปรับปรุงวิธีการจัดการศึกษาของสถาบันคุดมศึกษาโดยยึดชุมชนและ

ท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ปรับบทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันการศึกษาของท้องถิ่น

มาตรการและกลไกหลัก

4.1 ปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาเพื่อชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับการศึกษาอย่างพอเพียงในการดำรงชีพ

- 4.1.1 ขยายบทบาทของอุดมศึกษาให้เป็นการศึกษาของปวงชน โดยจัดให้มีการศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นและท้องถิ่นเป็นรากฐานของการพัฒนา ด้วยการวางแผนจัดเตรียมความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการดำรงชีพของผู้เรียน ที่เป็นการสร้างอาชีพ มีความรักถิ่น และร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป
- 4.1.2 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนานวัตกรรมในการให้บริการด้านการศึกษาและฝึกอบรมที่มีความหลากหลายตามสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และความต้องการที่แตกต่างกันของชุมชน และท้องถิ่น ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยคำนึงถึงความสามารถและโอกาสในการเข้ารับบริการของชุมชนและท้องถิ่น
- 4.1.3 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต เพื่อให้ทั้งอาจารย์ นิสิต นักศึกษา และชุมชน มีความรู้ความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพื่อนำไปสู่การสืบสานและสร้างสรรค์ต่อไป
- 4.1.4 ปรับแนวคิดและกลไกในการกระจายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันในภูมิภาค พัฒนายกระดับสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาค โดยความร่วมมือและรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน
- 4.1.5 พัฒนาวិทยาเขตสารสนเทศที่ดำเนินการอยู่แล้วให้สามารถเตรียมความพร้อม ทั้งด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และสาธารณูปโภค เพื่อการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและผู้ด้อยโอกาส

- 4.2 ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสืบสานและสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม
 - 4.2.1 ส่งเสริมการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้คนไทยมีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในความงามของศิลปและวัฒนธรรมที่เกิดจากสร้างสรรค์ของมนุษย์ บ่มข้อมจิตใจให้อ่อนโยน ทำให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รู้จักหวงแหน ตระหนักในคุณค่าและพร้อมที่จะสืบสานและสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ตลอดไป
 - 4.2.2 ส่งเสริมการจัดการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรมในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยในชนเผ่าต่างๆ ตลอดจนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย รวมทั้งสถาปัตยกรรม ช่างสิบหมู่ โดยให้มีการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมที่หลากหลายตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
 - 4.2.3 พัฒนามาตรฐานวิชาชีพและวิชาการด้านศิลปะไทยเพื่อการอนุรักษ์และการสร้างสรรค์ให้พัฒนาสืบไป
- 4.3 ส่งเสริมการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
 - 4.3.1 สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทั้งด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการของธรรมชาติ เพื่อความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนของชุมชนและท้องถิ่น และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการพิทักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 4.3.2 สร้างสำนึกและขีดความสามารถให้แก่ชุมชนและท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก
- 4.4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 4.4.1 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนจากรัฐ
 - 4.4.2 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการ การวางแผนพัฒนา ตลอดจนความร่วมมือในการศึกษาวิจัยที่เกิดประโยชน์ร่วมกัน

- 4.4.3 สนับสนุนการสร้างเครือข่ายของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 4.5 เสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
 - 4.5.1 สร้างฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร และความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในท้องถิ่น ให้มีลักษณะที่ดึงดูดความสนใจ ช่วยให้เข้าใจได้ง่าย และชุมชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย
 - 4.5.2 สนับสนุนการนำความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปถ่ายทอดสู่ชุมชน และท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างต่อเนื่อง
 - 4.5.3 ส่งเสริมความร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรอิสระอื่น เพื่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นร่วมกันเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อน โดยคำนึงถึงบทบาทและภารกิจที่แท้จริงของสถาบันอุดมศึกษา
 - 4.5.4 ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านการเมืองและการปกครองแก่ชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประสิทธิภาพ คุณภาพ ของการดำเนินการทางการเมืองอย่างสอดคล้องกับแผนพัฒนาด้านการเมืองของประเทศตามรัฐธรรมนูญ

5. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

การนำวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ หรือกรอบนโยบายการพัฒนาคุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดขั้นตอนและกลไกการดำเนินงานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

5.1 การจัดทำรายละเอียดของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

5.1.1 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับภูมิภาค จากการประชุมระดมสมองผู้เกี่ยวข้องในภูมิภาคต่าง ๆ พบว่าความต้องการและความพร้อมของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ นั้น มีความแตกต่างกัน การจัดการให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งร่วมมือกัน เพื่อแบ่งสรรหรือประสานการให้บริการ จำเป็นต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่ขั้นวางแผน จึงจัดให้สถาบัน

อุดมศึกษาทุกแห่งในแต่ละภาครวมตัวกันประชุมหารือร่วมกันว่าจะมีกลไกในการประสานเครือข่ายตั้งแต่การวางแผนการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากร การวิจัย หรือการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุดมศึกษาประการใดบ้าง หลังจากนั้นมหาวิทยาลัย/สถาบันต่าง ๆ ก็จะกลับไปทำแผนยุทธศาสตร์ของตนเองตามแนวทางที่กำหนดเพื่อเสนอทบวงมหาวิทยาลัยต่อไป

5.1.2 การวิเคราะห์และบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) จะร่วมกันพิจารณาเป้าหมายและกลยุทธ์ของการพัฒนาอุดมศึกษาในระดับสถาบัน และระดับภาค ประมวลไปสู่ระดับประเทศ โดยพิจารณาจากเป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และบทบาทอื่น ๆ เปรียบเทียบกันระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้เกิดความเสมอภาคและสอดคล้องกับแนวนโยบายที่กำหนด นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยเงื่อนไขของงบประมาณที่จำกัด แล้วจึงสรุปเป็นแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของประเทศต่อไป

5.2 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบันจำเป็นต้องกำหนดข้อมูลหลักที่สถาบันอุดมศึกษาต้องวิเคราะห์และวางแผนไว้ในอนาคต เช่น จำนวนนักศึกษาในสาขาวิชา และระดับการศึกษาต่าง ๆ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา อัตราการมีงานทำ และการศึกษาต่อ จำนวนบุคลากร อัตราการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น การทำแผนไปสู่การปฏิบัติจึงเป็นการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในช่วงปีต่าง ๆ เพื่อประกอบการขอจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นการแปลงแผน 5 ปี ไปสู่แผนปฏิบัติการประจำปี หรือแผนกิจกรรมประกอบการขอจัดสรรงบประมาณประจำปีที่แสดงเป้าหมาย ดัชนีวัดความสำเร็จ เงื่อนไขและกลไกการบริหาร/จัดการ ซึ่งทั้งหมดจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย/สถาบัน

5.2.2 การติดตามผลการดำเนินงาน สถาบันอุดมศึกษาควรมีระบบการติดตามผลการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับระบบการติดตามประเมินผลของทบวงมหาวิทยาลัยที่ต้องรายงานดัชนีความสำเร็จที่สำคัญเป็นระยะ ๆ

5.2.3 การปรับแผน 5 ปี ในการดำเนินการหากพบปัญหาอันเนื่องมาจากเหตุอื่น ๆ ภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้จำเป็นต้องปรับแผนการดำเนินงาน ให้เป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัย/สถาบันที่จะพิจารณา แล้วแจ้งผลให้ทบวงมหาวิทยาลัยทราบ โดยทั่วไปจะมีการปรับแผนเมื่อเริ่มปีที่ 3 ของแผน

5.3 การประเมินผลแผน

การประเมินผลแผนจะกระทำเมื่อเริ่มปีที่ 3 ของแผน โดยทบวงมหาวิทยาลัยจะแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่ประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษา แล้วรายงานต่อคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย และเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป